

*Amos Oz*

# JUDA

Prevela s nemačkog  
Mirjana V. Popović

■ Laguna ■

---

---

Naslov originala

Amos Oz

HABESORAH AL PI YEHUDA

Copyright © 2014, Amos Oz

All rights reserved.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Deboru Oven*



**FSC**

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Na rubu polja ide izdajnik. Kamen na njega ne baci  
živ, nego mrtav.

Natan Alterman, *Izdajnik*

# 1.

Ovo je priča o zimskim danima s kraja 1959, početka 1960. godine. U ovoj priči ima zabluda i strasti, razočarane ljubavi i nešto nalik pitanju o religioznosti koje je ovde ostalo bez odgovora. Na nekim zgradama se još prepoznaju tragovi rata od pre deset godina kada je došlo do podele grada. Mogu se čuti mukle, udaljene melodije harmonike ili u predvečerje, iza neke spuštene roletne, čežnjivi zvuci usne harmonike.

U mnogim kućama na zidovima dnevne sobe vise Van Gogova *Zvezdana noć* ili *Žitno polje s čempresima*, dok asure i danas prekrivaju pod u malim sobama, a *Dani Siklaga* ili *Doktor Živago* leže rasklopljeni i prevrnuti na ivici madraca od penaste gume prekrivenog čaršavom sa orijentalnom šarom po kome je poređana gomila izvezenih jastuka. Cele večeri u naftarici tinja plavi plamen. U uglu sobe obično stoji čaura granate sa umetnički aranžiranim suvim čičkom.

Početkom decembra Šmuel Aš je prekinuo studije na univerzitetu u nameri da napusti Jerusalem zbog nesrećne

Ijubavi i istraživačkog rada u kome je zapeo, ali pre svega zato što je zbog katastrofalne finansijske situacije svog oca bio prinuđen da potraži posao.

Bio je snažan mladić, dvadesetpetogodišnjak, osetljiv, socijalista i astmatičar koji se brzo oduševljavao i lako razočaravao. Široka ramena, kratak, debeo vrat – baš kao njegovi prsti: debeli i kratki, kao da na svakom nedostaje po jedan članak. Iz svih pora na licu i vratu džigljale su mu grgurave dlake brade koje su podsećale na čeličnu vunu. Ta brada je rasla na licu do neobuzdanih uvojaka i spuštala se do runastih malja na grudima. Izdaleka je uvek, bilo zimi, bilo leti, izgledao kao da je obliven znojem. Ali izbliza je čovek prijatno iznenađen mogao primetiti da koža Šmuela Aša ne ispušta kisellasti vonj znoja, već nežni miris dečjeg pudera. On se u trenu oduševljavao novim idejama, pod uslovom da deluju oštroumno i pomalo revolucionarno. Međutim, isto je tako bio sklon brzom zamoru, možda zbog uvećanog srca ili astme.

Suze bi mu grunule na oči, što ga je zbunjivalo i zbog čega bi se zastideo: kada bi u zimskoj noći u dnu ograde tužno mjaukalo maće koje je možda izgubilo majku, gledalo ga srceparajuće i trljalo se o njegovu nogu, oči bi mu odmah zasuzile. Ili kada bi se na kraju osrednjeg filma o usamljenosti i očajanju u Edinsonu ispostavilo da je upravo najžešći lik od svih dokazao plemenito srce, odmah bi mu grunule suze i steglo se grlo. Kada bi na izlasku iz bolnice *Šaare Cedek* ugledao zagrljene mršavu ženu i dete koji jecaju, odmah bi mu došlo da plače iako ih nije poznao.

U to vreme se smatralo da je plakanje ženska stvar. Muškarac obliven suzama izazivao je odbojnost, pa čak i blago gnušanje, kao žene kojima je rasla brada. Šmuel se veoma stideo svoje slabosti i ulagao najveći trud da se obuzda, ali bezuspešno. Potajno se slagao sa podsmehom koji je izazivala

njegova osetljivost, pa se čak pomirio sa svojom okrnjenom muškošću i činjenicom da mu je život iz tog razloga verovatno beskoristan i besciljan.

Ali šta ti preduzimaš, upitao bi se katkada iz osećanja izvesnog prezira prema sebi, šta u stvari ti preduzimaš osim što saosećaš? Zar nisi na primer tu mačku mogao da uviješ u mantil i poneseš kući? Ko te je sprečavao? A uplakanoj ženi sa detetom mogao si jednostavno da priđeš i upitaš da li nekako možeš da im pomogneš. Ili si mogao da daš detetu knjigu i nekoliko keksa da se zanima na balkonu, dok si sa ženom mogao da sedneš na krevet u svojoj sobi i tiho razgovaraš o tome šta ju je zadesilo i kako bi možda mogao da joj pomogneš?

Nekoliko dana pre nego što ga je napustila, Jarden je rekla: ti si ili egzaltirano, nesmireno kućence što grebe, čak i kada sediš na stolici, vrtiš se sve vreme jureći svoj rep, ili si potpuna suprotnost toga – po ceo dan se izležavaš na krevetu kao neprovetreno ćebe.

Jarden je time mislila na večiti Šmuelov umor, a s druge strane na neku načelnu silovitost u njegovom hodu, iza koje se uvek skrivalo takmičenje u brzini: kada se penjao stepenicama, uvek je preskakao po dva odjednom. Prometne ulice je prelazio dijagonalno, brzo, kao da prezire smrt, ne gledajući desno ili levo, kao da se baca u tuču izbačene kudrave glave dok se raduje predstojećoj borbi, isturenog trupa, tako da se sticao utisak da mu noge panično trče za telom, a telo za glavom, kao da se noge boje da bi Šmuel mogao da nestane iza ugla i ostavi ih na cedilu. Trčao je po ceo dan, pritom teško disao, grozničavo, ne zato što se plašio da će zakasniti na predavanje ili na politički skup, već što je uvek, danju i noću, hteo da obavi sve što je planirao. Da bi se na kraju vratio miru svoje sobe. Činilo mu se da je svaki dan života

bio kao iscrpljujuća trka s preponama ukrug, od jutra kada bi se trgao iz sna do povratka pod topli zimski prekrivač.

Voleo je da drži predavanja svakome ko je hteo da ga sluša, naročito prijateljima iz radnog kružoka za socijalističku obnovu: rado je objašnjavao, obrazlagao, pobijao, protivrećio, dokazivao. Govorio je dugo, s uživanjem, dovtljivo i promišljeno.

Ali kada bi mu odgovorili, kada je trebalo da sasluša ideje drugih, Šmuel bi odmah postao nestrpljiv, nepažljiv i dekoncentrisan, spopao bi ga tako veliki umor da su mu se oči sklapale, a grgurava glava tonula na grudi.

Uživao je takođe da pred Jardenom drži vatrene govore, razbija predrasude i uzdrma stavove, izvlači zaključke iz pretpostavki i pretpostavke iz zaključaka. Ali kada bi nešto rekla, kapci su mu se gotovo uvek sklapali posle dva-tri minuta. Prebacivala mu je da je uopšte ne sluša, on je poricao, a kada bi mu tražila da ponovi ono što je upravo rekla, promenio bi temu i zapodenuo priču o zabludama Ben Guriona. Bio je predusretljiv, velikodušan, pokazivao dobru volju i bio mek kao pamučna rukavica, činio je sve što je mogao ne bi li se svima dopao, ali je ipak istovremeno bio zbunjen i nestrpljiv: zaboravljao je gde je ostavio drugu čarapu, šta je gazda kuće u stvari hteo od njega i kome je pozajmio svoju svesku beležaka sa predavanja. Ali nikada nije grešio kada bi kategorično isticao šta je Kropotkin rekao o Nečajevu posle prvog susreta i šta je dve godine kasnije mislio o njemu. I ko je od Isusovih učenika govorio manje od ostalih.

Iako je volela njegovu nestalnost, bespomoćnost i ono što je smatrala svojstvom privrženog psa, izbezumljenog u naletu osećanja, velikog psa koji se stalno privija i balavi kolena, Jardena je rešila da ga napusti i prihvati bračnu ponudu mladića s kojim se ranije zabavljala, jednog marljivog i

ćutljivog hidrologa po imenu Nešer Šaršavski, stručnjaka za sakupljanje kišnice, koji je skoro uvek unapred znao njene želje. Nešer Šaršavski joj je za rođendan po univerzalnom kalendaru kupio lepu maramu, a onda joj je povrh toga za rođendan prema jevrejskom kalendaru koji je padao dva dana kasnije kupio zelenu orijentalnu haljinu. Čak se sećao rođendana njenih roditelja.

## 2.

Tri nedelje pre Jardeninog venčanja, Šmuel je konačno pao u očajanje zbog *Isusa u očima Jevreja*, magistarskog rada koji je započeo sa velikim oduševljenjem, naelektrisan snagom revolucionarnog saznanja koje ga je zablesnulo kada je odabrao temu. Ali kada je počeo da proverava pojedinosti i istražuje, postalo mu je jasno da njegove sjajne ideje nisu bile nimalo nove, da je sve objavljeno još pre njegovog rođenja, početkom tridesetih, u napomenama kratkog eseja koji je napisao njegov izvanredni učitelj profesor Gustav Jom-Tov Ajzenšlos.

Kriza je nastupila i u radnom kružoku za socijalističku obnovu: on se sastajao svake srede u osam uveče u zadimljenom kafeu niskog plafona u jednoj uličici u četvrti Jegija Kapajim. Tu su se ponekad okupljale zanatlije, instalateri, električari, moleri i štamparski radnici da bi igrali bekgemon, zbog čega su drugovi iz radnog kružoka smatrali ovaj kafe manje-više proleterskim. Doduše, moleri i radio-tehničari

nisu prilazili stolu socijalističkih reformatora, ponekad bi neki od njih preko dva stola upitao nešto ili dobacio primedbu, ili bi neko iz kružoka ustao, neustrašivo prišao stolu igrača bekgemona i zamolio radnike za vatru da bi zapalio cigaretu.

Skoro svi članovi kružoka su se posle dugih rasprava saglasili sa zaključcima XX kongresa komunističke partije Sovjetskog Saveza o Staljinovoj strahovladi, ali jedna grupa nedokazanih ne samo da je zahtevala da ostanu odani Staljinu nego i da potvrde njegov načelni stav o diktaturi proletarijata u skladu sa Lenjinovim definicijom. Druga dvojica su išla čak tako daleko da su ideje mladog Marksa upotrebili za kritiku poznijeg učenja zrelog Marksa. Kada je Šmuel Aš pokušao da smiri strasti, četvoro od ukupno šest drugova objavilo je da će napustiti radni kružok i osnovati novu ćeliju. Među četvoro otpadnika bile su dve jedine žene radnog kružoka, bez kojih se cela stvar činila besmislenom.

Istog meseca, Šmuelov otac je izgubio dugogodišnju pravničku borbu koju je u najrazličitijim instancama vodio protiv starijeg partnera u maloj firmi u Haifi (*Galeb d.o.o.*, tehnički crteži, kartografija i vazdušni snimci) pošto mu je žalba konačno odbačena. Šmuelovi roditelji su bili prinuđeni da mu obustave mesečnu pomoć koju je primao od početka studija. Sišao je u dvorište, tražio i pronašao iza kontejnera za đubre tri-četiri stare kartonske kutije, odneo ih gore u svoju iznajmljenu sobu u četvrti Tel Arza i svakog dana nasumice trpao u njih knjige, odeću i druge stvari. Pritom nije imao pojma kuda da ide.

Šmuel je nekoliko večeri tumarao ulicama mokrim od kiše kao omamljen medved, naglo probuđen iz zimskog sna. Teškim, brzim koracima išao je po centru grada ulicama koje su zbog hladnoće i vetra bile skoro puste. Nekoliko puta se u sumrak spustio u četvrt Nahalat Šiva, gde je na kiši zurio kroz

gvozdenu kapiju zgrade u kojoj Jardena više nije živela. Ponekad bi ga noge greškom odvele u njemu nepoznate napuštene zimske krajeve, u Nahlaot, Bet Jisrael, Ahvu ili Musraru, gde je gacao po barama, izbegavao kante za đubre, tek tako izvrnute na ulici. Dva-tri puta je isturao glavu kao da se bori sa betonskim zidom koji deli izraelski Jerusalim od jordanskog.

Zastajao bi i odsutno posmatrao krive table između zarđale bodljikave žice: Stoj! Granica! Pažnja, mine! Opasnost – ničija zemlja! Kao i: Pažnja – ovo područje je u dometu neprijateljskih snajperista. Šmuel je zastajkivao između tih tabli kao da su tu raširili jelovnik iz koga treba nešto da odabere.

Tako je svake večeri tumarao naokolo, pokisao do gole kože, sa brade su mu se cedile kapi kiše, drhtao je od hladnoće i očajanja, da bi se na kraju vratio umoran i iscrpljen i sklupčao u krevetu do sledeće večeri: zamarao se lako, možda zbog uvećanog srca. A kada bi osvanuo sledeći dan, tromo bi ustao, obukao se, ogrnuo mantilom koji se još nije osušio posle švrljanja prethodne večeri, i opet bi ga noge odvele na rub grada, do Talpiota, do Arnone. Tek kada bi se našao kraj rampe kibuca Ramat Rahel, gde ga je nepoverljivi stražar osvetlio baterijskom lampom, osvestio bi se, okrenuo i brzim, nervoznim koracima zaputio kući, kao da beži. Kod kuće bi brzo pojeo dve kriške hleba i jogurt, raširio mokru odeću, opet se zavukao pod prekrivač i dugo, uzaludno pokušavao da strese hladnoću. Na kraju bi ga savladao san. Do sledeće večeri.

Jednom je sanjao o susretu sa Staljinom. Sastanak je održan u niskoj, zadnjoj sobi kafea, gde se sastajao radni kružok za socijalističku obnovu. Staljin je profesoru Gustavu Jom-Tovu Ajzenšlosu naložio da pomogne Šmuelovom ocu da se izbavi iz svih teškoća i finansijskih gubitaka, dok je Šmuel

sa vidikovca na krovu hrama Uspenja Presvete Bogorodice pokazao Staljinu vrh Sionske gore u daljini, deo Zida plača koji se nalazio s druge strane granice, u jordanskom delu Jerusalima. Nije prosto umeo da objasni Staljinu, sa smeškom pod brkovima, zašto su Jevreji odbacili Isusa i zašto dan-danas ustrajavaju na tome. Staljin je nazvao Šmuela „Judom“. Na kraju sna, na tren se pojavi lik Nešera Šaršavskog, kome Staljin pruži limenu kutiju sa štenetom koje je cvilelo. Od toga se Šmuel probudi sa neobičnim, nejasnim osećanjem, jer su njegova uvijena objašnjenja pogoršala situaciju i podstakla ne samo Staljinov prezir nego i nepoverenje.

Kiša i vetar bubnjali su u prozor. U zoru je limeni lavor okačen na ogradi balkona šuplje odzvanjao dok je udarao o nju. Dva psa, daleko od njegove kuće, a možda čak udaljena jedan od drugog, neprekidno su lajala celu noć, lavež se samo ponekad stišavao kada je prelazio u zavijanje.

Pade mu na pamet da napusti Jerusalim i negde, na nekom udaljenom mestu potraži ne baš mnogo težak posao, možda kao noćni čuvar u brdima Ramon, gde je u pustinji, kako je načuo, nicao nov grad. U međuvremenu je dobio pozivnicu za Jardenino venčanje: izgleda da se njoj i Nešeru Šaršavskom, njenom poslušnom hidrologu, stručnjaku za sakupljanje kišnice, veoma žurilo sa venčanjem. Čak nisu mogli da sačekaju kraj zime. Šmuel odluči da je iznenadi, da iznenadi celo društvo i prihvati ovaj poziv. Mimo svih običaja, iznenada će se pojaviti tamo, ozaren, bučan, nasmejan, tapšati po ramenima, kao nezvan gost će banuti na obred kome bi trebalo da prisustvuje samo najuži deo porodice i najbliži prijatelji, a onda će se razdragano priključiti svadbenom veselju posle ceremonije, deliće opštu sreću i u okviru umetničkog programa nastupiti sa čuvenom imitacijom profesora Ajzenšlosa, poznatog po akcentu i pevušenju.



Ali Šmuel Aš je ujutru na dan venčanja dobio težak astmatični napad i otišao u ambulantu, gde su uzalud pokušavali da mu pomognu aparatom za inhalaciju i različitim lekovima protiv alergije. Iz ambulante su ga prebacili u bolnicu *Bikur holim*.

Šmuel je časove Jardeninog venčanja proveo na prijemnom odeljenju za hitne slučajeve. Zatim je tokom njihove prve bračne noći bio neprekidno priključen na kiseonik. Sledećeg dana je odlučio da ustane i smesta napusti Jerusalem.

### 3.

Početak decembra, u danu kada je u Jerusalimu padao sneg pomešan sa kišom, Šmuel Aš je saopštio profesoru Gustavu Jom-Tovu Ajzenšlosu i ostalim profesorima (sa Fakulteta za istoriju i nauku o religiji) da namerava da prekine studije. Napolju na vadiju, polja magle valjala su se tamo-amo, i podsećala Šmuela na prljavu vatu.

Profesor Ajzenšlos je bio omalen, preterano pedantan čovek sa naočarima debelih stakala kao dno pivske flaše i ostrim, krutim pokretima ptice kukavice koja naglo izleće na vratanca zidnog časovnika. Užasnua se kada je čuo za planove Šmuela Aša.

„Ali zašto? Kako je to moguće! Koji nam je vrag?! Isus iz jevrejske perspektive! Time se otvara jedinstveno plodno polje istraživanja! U *Gemari! Tosefti!* U spisima učenjaka! U narodnom predanju. U srednjem veku! Mi smo na putu da ponovo otkrijemo nešto novo! Dakle? Šta? Možda ćemo ipak polako nastaviti istraživanje? Sigurno ćemo brzo odustati od negativne misli da dezertiramo usred boja!“

Tako je govorio dok mu je vazduh iz nozdrva maglio stakla naočara, pa ih je energično trljao zgužvanom maramicom. Iznenada, dok je pružao ruku u gotovo silovit stisak, reče potpuno izmenjenim, pomalo stidljivim glasom: „Ali ako smo – ne dao bog – iznenada zapali u finansijske teškoće, možda postoji diskretan način da polako i postepeno pronađemo skromnu pomoć?“ I ponovo stisnu Šmuelu ruku tako snažno da se začu tiho krckanje njegovih kostiju, a onda iz njega opet gnevno provali:

„Nećemo tako lako odustati! Ni od Isusa, ni od Jevreja niti od sebe! Pomoći ćemo vam da se vratite svojim obavezama!“

U hodniku, pošto je izašao iz profesorove kancelarije, Šmuel se nehotice nasmeši kada se seti studentskih proslava, kad je uvek imitirao Gustava Jom-Tova Ajzenšlosa, koji bi banuo u prostoriju kao ptica kukavica iz časovnika i, kao obično, govorio u prvom licu množine, čak i sa sopstvenom ženom u spavaćoj sobi.

Te večeri Šmuel Aš je otkucao oglas, u kome je zbog neočekivanih okolnosti jeftino nudio radio-aparat (od bakelita) firme *Filips*, malu pisaću mašinu *Hermes bejbi*, polovni gramofon i dvadeset ploča klasične muzike, džez i šansona. Okačio ga je na oglasnu tablu pored stepenica koje su vodile ka kafeu u podrumu Kaplanove kuće. Zbog mnogih oglasa i reklamnih cedulja stavio ga je tako da je prekrpio manji oglas. Bila je to svetloplava cedulja na kojoj je Šmuel, upravo dok ju je prekrivao svojim oglasom, razabrao pet-šest redova ispisanih korektnim, dopadljivim ženskim rukopisom.

Onda se gotovo u kasu, sa pruženom kudravom glavom jelena koja kao da beži od vratine iz koje je izrasla, uputi ka autobuskoj stanici pred kapijom studentskog naselja. Ali posle četrdeset-pedeset koraka, kada se našao u visini bronзанog kipa Henrija Mura, jedne debele, skrhane žene, on se

iznenada okrenu na peti i otkasa nazad do Kaplanove kuće, do oglasne table kraj kafeterije. Kratkim, debelim prstima žurno skide svoj oglas o rasprodaji da bi pročitao ono što je prekrpio pre nekoliko minuta:

#### *Ponuda za lični kontakt*

Samcu, studentu društvenih nauka, osećajnom sagovorniku sa istorijskim znanjem nude se besplatno smeštaj i skromna mesečna pomoć, ukoliko je spreman da pet časova svake večeri pravi društvo kultivisanom i obrazovanom invalidu od sedamdeset godina. Invalid je obično sposoban da se sam stara o sebi i više mu je potreban sagovornik nego pomoć. Prijave se podnose lično od nedelje od četvrtka između četiri i šest posle podne u uličici Rav-Albas 17, u četvrti Šaare Hesed (molimo da se obratite Atalji). Zbog posebnih okolnosti, kandidat će biti zamoljen da se unapred napismeno obaveže na diskreciju.

## 4.

Uličica Rav-Albas na padini Šaare Hesed vodila je u Dolinu Svetog krsta. Kuća broj 17 bila je poslednja. U to vreme se tu završavala četvrt i počinjala su kamenita polja koja su sezala odatle do ostataka arapskog sela Šejh Badra. Džombava ulica se odmah iza poslednje kuće pretvarala u kamenitu stazu koja se blago spuštala u dolinu i krivudala na sve strane, neodlučna da li treba da nastavi u tu divljinu ili da se okrene i vrati u nastanjena područja. Kiša je u međuvremenu prestala. Nad arapskim brežuljcima padao je sumrak, a svetlost bila tako meka i primamljiva kao miomiris. U daljini je, među stenama na padini, paslo malo stado. Pod oblačnim večernjim nebom stajao je pastir umotan u mrki ogrtač, prav kao sveća između jedne kiše i sledeće, i posmatrao sa pustog, neplodnog brežuljka poslednje kuće na zapadnom rubu arapskog Jerusalima.

Kuća je Šmuelu Ašu izgledala skoro kao podrum, ležala je ispod nivoa ulice, kao da je do prozora utonula u tešku zemlju na padini. Posmatrana sa ulice, ličila je na zdepastog

muškarca širokih ramena sa tamnim šeširom koji je kleknuo na zemlju tražeći nešto izgubljeno.

Dva krila zardale gvozdene kapije su očigledno već dugo visila ukrivo na šarkama i pala su pod težinom na tle kao da će pustiti korenje. Iz tog razloga kapija nije bila ni zatvorena ni otvorena. Razmak između dva krila bio je jedva toliki da se čovek provuče, a da ih ne udari ramenima. Iznad kapije nadvio se zardali gvozdeni luk sa Davidovom zvezdom na vrhu, gde su četvrtastim slovima bile ispisane reči:

I doći će izbavitelj u Sion.\* Jerusalem će vaskrsnuti.

Amin.

1914.

Šmuel siđe u malo dvorište niz šest ravnih, ispucalih kamenih stepenika koji se nimalo nisu slagali jedan sa drugim. Ono ga je očaralo na prvi pogled i probudilo u njemu čežnju za mestom koga nije mogao da se seti ma koliko je želeo. Prože ga trag sećanja, slika drugih unutrašnjih dvorišta iz minulog vremena, ali nažalost nije znao gde ih je i kada video, samo je nejasno naslućivao da to nisu bila zimska dvorišta kao ovo ovde, naprotiv, bila su letnja i preplavljena svetlošću. To sećanje probudilo je neko osećanje između tuge i radosti: kao jedan ton čela u mrkloj noći.

Dvorište je bilo opasano kamenim zidom visine čoveka i popločano pločama koje su se s godinama uglašale i poprimile crvenkasti sjaj, dok su ponegde bile prošarane sivim. Tu i tamo su mrlje svetlosti igrale po tlu: stara smokva i bujna loza bacale su senke. Grane su im bile tako debele i gusto

\* Svi navodi iz Novog zaveta dati su prema prevodu Vuka Karadžića, a iz Starog zaveta prema prevodu Đure Daničića. (Prim. prev.)

zbižene da su se čak i sada, kada su odbacile deo lišća, videla samo treperava ostrvca svetlosti. Kao da ovde nije dvorište, nego skriveni bazen sa blago ustalasanom vodom.

Na ogradi i pred kućom, čak i na prozorskim ispustima cvetale su muškatile kao mali gorionici crvene, bele, ružičaste, ljubičaste i skerletne boje. Rasle su u rashodovanim zardalim sudovima i starim bokalima, izbijale iz otvora plinskih šporeta, bujale između kanti, šolja, lavora i oštećenih ve-ce šolja. Svi ti predmeti su zbog nove namene bili napunjeni zemljom. Prozore sa rešetkama štitali su zeleni prozorski kapci. Zidovi kuće su bili izgrađeni od jerusalimskog kamena koji je ispoljavao svoju divlju, nedinutu stranu. A pozadi, iza kuće i zidova, prostirao se čestar čempresa koji na večernjem svetlu nisu izgledali zeleno, nego skoro crno.

Sve je prekrivala tišina hladnog zimskog neba. Nije to bila vrsta prozirne tišine što nagoni čoveka da se utopi u njoj, već neka ravnodušna, drevna tišina koja ne mari za njega.

Krov je bio prekriven crepovima. Na kosini se izdizao mali, trouglasti krovni prozor koji je podsećao Šmuela na narandžasti šator. I on je bio prekriven izbledelim crepovima. Odjednom shvati da bi se najradije uselio na tu mansardu, zavukao u nju sa gomilom knjiga i bocom crvenog vina, nekom peći i jorganom, gramofonom i nekoliko ploča, i ne bi izlazio odatle. Ostati na mansardi i ne napustiti je više nikada, barem ne dok napolju traje zima.

Pročelje kuće je prekrivala razgranata puzavica vosak-cveta koja se ostrim kandžicama držala za pukotine na zidu. Šmuel polako pređe dvorište da bi osmotrio treperave mrlje svetlosti, sivi splet vena na crvenkastom kamenju. Obre se pred zeleno obojenim dvokrillnim gvozdenim vratima na kojima se kao zvekir isticala glava lava bez sjaja. U zubima

je držao veliku gvozdenu alku. Na desnom krilu je reljefnim slovima stajao natpis:

Bet Jehoijahin Abrabanel, neka ga Bog poživi i štiti da bi objavio pravednog Boga.

Ispod toga je stajala ceduljica, pričvršćena za vrata sa dva komada uske lepljive trake, ispisana istim rukopisom koji je Šmuelu već bio poznat iz oglasa sa „ponudom za lični kontakt“ na Kaplanovoj kući: lepim, ženskim rukopisom bez veznika „i“ između imena koja su bila odvojena samo dvostrukim razmakom:

Atalja Abrabanel Geršom Vald  
Pažnja – odmah iza vrata je polomljen stepenik.